Sufixul -oiu (oń) în onomastică.

D-l S. Puşcariu (în *Studii istroromâne*, II, p. 311), comparând numele româneşti *Băloiu, Creţoiu, Dimoiu, Duşoiu, Rădoiu, Scoroiu, Stănoiu, Vlădoiu, Drăgoiu* cu numele slave terminate în *-oje*, ajunge la concluzia „că în româneşte numirile în *-oiu* — care se găsesc cu deosebire la Mocanii crescători de oi din sudul Transilvaniei — cuprind în mare parte" sufixul slav *-oje*. Că nu poate fi vorba de sufixul de origine latină *-oiu* (*-oń*) < *-oneus*, ne-o arată mai ales numele *Drăgoiu* care în Banat se găseşte fără *-ń-*, păstrat de obiceiu în sufixul *-oń*.

In cazul celei mai mari părţi a numelor citate mai sus, aceasta e singura explicaţie posibilă a sufixului *-oiu*. In ce priveşte însă lista patronimicelor mocăneşti date în notă — luate în cea mai mare parte din V. Păcală, *Monografia satului Răşinariu*, pp. 134—135 —, explicaţia trebue să fie alta. Iată câteva din aceste patronimice: *Albăstroiu, Andriţoiu, Brăiloiu, Burduloiu, Floroiu, Fierbântoiu, Ispăşoiu, Lupoiu, Oncioiu, Purcăroiu, Pătrăşcoiu*, etc. Sufixul *-oiu* din aceste nume este identic cu sufixul *-oń* din Banat. Insuşi d-l Puşcariu crede (op. cit.) că „*-oi* [din *-oje* slav] a trebuit să se confunde cu vechiul sufix *-oiu* < *-oneus* care şi el era potrivit ca să derive porecle, întru cât, înainte de a devenì sufix augmentativ-peiorativ, avusese tocmai rostul de a individualiza, ca şi în latineşte (*Petronius*)". Exemplele date de d-sa pentru acest *-oiu* < *-oneus*, întrebuinţat la derivaţia poreclelor (a patronimicelor), se găsesc în Banat: *Albon, Ignaton, Imbroane, Trâmbiţoniu* (în loc de *Alboń, Ignatoń, Imbroańe, Trâmbiţoń*).

Patronimicele mocăneşti trebue puse tot în categoria aceasta. Nici explicaţia dată de V. Bogrea (în DR. I, p. 474) că ar fi diminutive nu e admisibilă.

De fapt sufixul *-oń*, în Banat, când derivă porecle, supranume, devenite adeseori nume de familie, nu are nici înţeles augmentativ, nici peiorativ sau diminutiv.

Pe lângă acea că derivă numele femeii din cel al

BDD-A14773 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:24

bărbatului (de ex. *Mindoańa* = nevasta lui *Minda)* sau pe cel al bărbatului din al femeii, dacă aceasta este din familie mai bogată, mai cunoscută, sau bărbatul a intrat ca ginere în casa femeii, sufixul *-ońu* formează şi supranume cari indică familia la care aparţine un individ. Este deci un sufix care derivă supranume patronimice. Toată casa lui Moş Chenţă Iencuţ (poreclă < Iancu) se numeşte: *Iencuţońii.* Un fin, nepot sau strănepot de-al lui Iencuţ e un *Iencuţoń;* o fată o *Iencuţoańe.* Satul întreg e compus din mai multe familii mari: *Fluturońii* (Fluture), *Bălăşońii* (Baloş), *Lulońii,* chiar *Chităriciońii, Petroviciońii.* Pentru a arăta că un copil are o asemănare perfectă cu cei din familia Popovici, i se zice că e un *Popovicioń* sau o *Popovicioańe.*

Funcţia sufixului *-ońu* e absolut identică cu funcţia ce o avea sufixul *-esc,* astăzi cristalizat în nume de familie. E natural deci să găsim nume de familie în Banat formate cu acest sufix; porecla, supranumele patronimic trebuia numai să devie patronimic oficial. De ex.: Ion *Graviloń* (Jb. III, p. 254) care trebue interpretat „din familia lui Grăvilă" = Gavrilă, Anişca *Miklăuşoń* (Popovici, R. D. p. 9) < Miclăuş, Ana *Părăloń* (ibidem, p. 6) < Pavel, Anica Stăncoańe (ibidem p. 8) < Stancu. *Andrăşoń, Bărboń* (< Barbu), *Budzătoń* (< Budzatu) (ibid. p. 50) etc. etc. Foarte uşor vom putea explica şi numele de familie date de d-l S. Puşcariu din Banat (op. cit. p. 311): *Alboń* (< Albu), *Ignatoń* (< Ignat), *Imbroańe* (< Imbre < ung. Imre), *Trâmbiţoń* (< Trâmbiţă = poreclă). De asemenea şi patronimicele mocăneşti: *Andriţoiu* (< Andriţă), *Oncioiu* (< Onciu), *Pătrăşcoiu* (= din familia lui Pătraşcu) etc. etc. Pe când în Banat sufixul e încă viu, la Mocani *-oiu* s'a cristalizat în patronimice, întocmai ca sufixul *-esc* în cele mai multe regiuni româneşti.

Ne putem însă întreba: Cum să deosebim pe *-oiu* (< sl. -oje) de *-oiu* (< lat. -oneus)? Sufixul sl. *-oje, -oj* derivă ipocoristice de obiceiu din întâia silabă a numelui slav. De ex. Dragomir, Dragoslav > *Drag-oje, Drag-*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14773 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:24

oj. Numele derivat nu va avea mai mult de 3 sau 2 silabe (Sânt şi excepţii : Berivoj). Pe urmă radicalul la care se adaoge sufixul *-oje* trebue să fie o prescurtare a vreunui nume slav. Să examinăm acum lista de nume în *-oiu* din capul articolului ! *Băloiu, Stănoiu, Vlădoiu, Drăgoiu, Rădoiu* au radicale slave : Bal-, Stan-, Vlad-, Drag-, Rad-. Dar *Creţoiu* nu e cumva Creţu + oiu şi *Dimoiu* nu e Dima + oiu ? In Banat acestea ar aveà forme *Creşoń, Dimoń*.

Despre vitalitatea acestui sufix în Banat şi Hunedoara ne putem încredinţa răsfoind listele de porecle în *-oń, -oańe* publicate de ex., din Lugoj, în „Şezătoarea" XII, p. 135, din Hunedoara, de d-l I. Popovici (op. cit. pp. 32—49).

Remarcăm că d-l Pascu (în Sufixele româneşti) explică cu totul altfel numele de familie derivate cu sufixul *-oiu (-oń)*. Pe de o parte le pune în categoria augmentativelor (op. cit., p. 115), de ex. *Gogonoiu* < gogón (umflătură) sau *Căcăoń* (Popovici, op. cit. p. 35) < Căcău, când aceste nume derivă din porecle şi n'au caracter augmentativ : *Gogonoiu* = din familia lui Gogonea, *Căcăoń* = din familia lui Căcău (poreclă în aceeaşi regiune, v. Popovici, op. cit. p. 35) ; pe de altă parte le crede adjective întrebuinţate ca nume (op. cit. p. 118), de ex. : *Budzătoń* < buzat, pe când ştim că acest patronimic derivă firesce din porecla Budzatu şi nu e o variantă a adjectivului buzat + oń.

Pentru etimologia sufixului *-oiu (ońu)* v. S. Puşcariu, *Locul limbii române între limbile romanice*, Discurs de recepţie, p. 43, G. Giuglea în DR., II. p. 389, G. Pascu, *Sufixele româneşti*, p. 120.

E. PETROVICI.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Istu ir.

Pronumele istro-român *istu*, sing. m., *ista*, sing. fem., *isti*, pl. m., *iste*, pl. f., îl găsim numai precedat de un pronume demonstrativ, de ex. : *ţela-istu, ţesta-istu, ţâ-ista*, etc. Aceste forme corespund pronumelor dr. urmate de *-si* :

BDD-A14773 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:24